

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku D. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w E.
o składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 grudnia 2020 r.,
skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia
wnioskodawcy na wyroku Sądu Okręgowego w E.
z dnia 27 marca 2018 r., sygn. akt IV U (...),

1. odrzuca skargę,

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w E. na rzecz radcy prawnej B. S. kwotę 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu wywołanym skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w E. wyrokiem z dnia 27 marca 2018 r. oddalił odwołanie D. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 12 grudnia 2017 r. określającej wysokość należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Pełnomocnik z urzędu odwołującego się, na podstawie art. 424¹ § 2 k.p.c., wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego, domagając się stwierdzenia niezgodności zaskarżonego orzeczenia z „art. 50 § 3 pkt 2 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP” oraz przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, według norm przepisanych, które nie zostały zapłacone w całości ani w części.

Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów postępowania: 1) „art. 50 § 3 pkt 2 k.p.c. polegające na jego niezastosowaniu co w konsekwencji mogło mieć wpływ na wynik przedmiotowej sprawy”, 2) „art. 50 § 3 pkt 2 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP polegające na naruszeniu prawa do bezstronnego sądu i odpowiadającego mu obowiązku przestrzegania zasady równego traktowania”.

Według skarżącego wydanie zaskarżonego wyroku spowodowało szkodę w wysokości 2.399,78 zł, na którą składa się wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy za okres lipiec-sierpień 2017 r., tj. 2.219,78 zł oraz koszty zastępstwa procesowego zasądzone w zaskarżonym wyroku w kwocie 180 zł. Szkoda ta „polega na braku możliwości dochodzenia swoich praw”, co doprowadziło „do umniejszenia majątku skarżącego w/w kwocie”. Wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, ponieważ wniosek skarżącego z dnia 2 marca 2018 r. o wyłączenie sędziów IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w E. od rozpoznania sprawy, nie został wszyty do akt w dniu jego wpływu, lecz dopiero po wydaniu zaskarżonego wyroku tj. w dniu 29 maja 2018 r., po telefonicznej interwencji skarżącego. „Z uwagi na błędne wpięcie dokumentu do akt sprawy Pan D. W. został pozbawiony prawa do dochodzenia w sposób prawidłowy swoich praw”. Tym samym skarżący „nie mógł na podstawie art. 367 § 1 k.p.c. złożyć przysługującego mu środka odwoławczego – apelacji”, a nie zachodzą również podstawy do wniesienia skargi o wznowienie postępowania zarówno z przyczyn nieważności (art. 401 k.p.c.), jak i z właściwych przyczyn restytucyjnych (art. 403, art. 401¹ i art. 416¹ k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. W orzecznictwie przyjęto, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia przysługuje tylko od prawomocnych wyroków sądu drugiej instancji kończących postępowanie w sprawie oraz postanowień, co do istoty sprawy kończących postępowanie, wydanych przez sąd drugiej instancji w postępowaniu nieprocesowym, w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądów państw obcych oraz w postępowaniu o uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą (art. 424¹, art. 519², art. 1148¹ § 3, art. 1151¹ § 3 i art. 1215 § 3 k.p.c.). Od innych prawomocnych orzeczeń skarga nie przysługuje (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2017 r., I BP 10/16, LEX nr 2331707). Art. 424¹ § 1 k.p.c. formułuje zatem ogólną regułę, zgodnie z którą omawiana skarga dotyczyć może wyłącznie orzeczeń sądu drugiej instancji i to tylko takich, których zmiana lub uchylenie w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie była i nie jest możliwa. Odstępstwo od tej ogólnej reguły przewiduje § 2 powołanego przepisu.

Zgodnie bowiem z art. 424¹ § 2 k.p.c., w wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych. Oznacza to, że art. 424¹ § 2 k.p.c., który stanowi podstawę wniesionej w sprawie skargi, wymaga zaistnienia „wyjątkowego wypadku”, przy czym wyjątkowość odnosi się także do przyczyn nieskorzystania przez stronę z przysługujących jej środków zaskarżenia (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2016 r., II CNP 37/15, LEX nr 2010231). Przyczyny te

muszą mieć charakter wyjątkowy w znaczeniu obiektywnym, co oznacza, że chodzi o wyjątkowe okoliczności obiektywnie uniemożliwiające stronie wniesienie środka zaskarżenia, a nie o okoliczności subiektywne, wynikające z woli lub zaniedbań strony. Wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia strona musi zatem wykazać, że nieskorzystanie przez nią z przysługującego środka prawnego nastąpiło z wyjątkowych powodów mających charakter siły wyższej, takich jak ciężka choroba strony, jej stan psychiczny uniemożliwiający podjęcie rozsądnej decyzji co do zaskarżenia niekorzystnego orzeczenia sądu pierwszej instancji, katastrofa, klęska żywiołowa czy wyjątkowe okoliczności leżące po stronie osób trzecich, które obiektywnie rzecz biorąc uniemożliwiły wniesienie środka zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 lutego 2006 r., I CNP 4/06, OSNC 2006 nr 6, poz. 113; z dnia 29 listopada 2006 r., II CNP 85/06, LEX nr 738094; z dnia 7 lutego 2008 r., IV CNP 217/07, OSNC-ZD 2008 nr 4, poz. 114; z dnia 10 sierpnia 2010 r., II CNP 38/10, LEX nr 603890 i II CNP 39/10, LEX nr 603891; z dnia 21 grudnia 2010 r., I CNP 87/10, LEX nr 1391318; z dnia 12 maja 2011 r., II BU 10/10, LEX nr 863955; z dnia 3 lutego 2012 r., I BU 9/11, LEX nr 1135986; z dnia 14 lutego 2012 r., II BP 16/11, LEX nr 1215277; z dnia 21 lutego 2012 r., V CNP 55/11, LEX nr 1265582; z dnia 18 kwietnia 2012 r., I CNP 68/11, LEX 1157596; z dnia 30 lipca 2012 r., II CNP 22/12, LEX nr 1229775; z dnia 20 sierpnia 2013 r., I BU 7/13, LEX nr 1554841).

W świetle dotychczasowego orzecznictwa obowiązku skorzystania z przysługującego stronie środka prawnego (skargi kasacyjnej) nie wyłącza odmowa zwolnienia pozwanego od kosztów sądowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., V CNP 8/13, LEX nr 1409020); nieuprawdopodobnione twierdzenie o niemożności znalezienia profesjonalnego pełnomocnika (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2011 r., II CNP 21/11, LEX nr 1311770 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2013 r., II CNP 74/12, LEX nr 1347827); śmierć członka rodziny w otwartym terminie do wniesienia apelacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2012 r., II CNP 40/12, LEX nr 1222147); błąd pełnomocnika strony, polegający na nienależytym opłaceniu apelacji i skutkujący jej odrzuceniem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2009 r., II CNP 61/09, LEX nr

686358), czy rezygnacja z wniesienia środka zaskarżenia, bowiem w ocenie strony nie miała do tego podstaw i nie wierzyła w jego skuteczność (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2007 r., IV CNP 37/07, LEX nr 315545). Warto przy tym zauważyć, że skarżący musi „wykazać” - a więc nie „wskazać”, „przytoczyć” czy „uwiarygodnić” - zaistnienie wyjątkowego wypadku, o którym mowa w art. 424¹ § 2 k.p.c., przez ujawnienie, a także przedstawienie tej okoliczności w sposób wyczerpujący oraz niebudzący wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2013 r., V CNP 75/12, LEX nr 1375491).

Sąd Najwyższy nie dostrzega zaś w niniejszej sprawie żadnych wyjątkowych powodów obiektywnie uniemożliwiających skarżącemu wniesienie apelacji od wyroku Sądu Okręgowego. Za taki powód w żadnym wypadku nie można uznać podnoszonego w skardze wadliwego dołączenia do akt sprawy wniosku skarżącego o wyłączenie wszystkich sędziów IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego nie w dacie jego wpływu (2 marca 2018 r.), tylko już po wydaniu przez ten Sąd objętego skargą wyroku z dnia 27 marca 2018 r. Okoliczność ta nie stała bowiem w żadnym razie na przeszkodzie złożeniu apelacji od tego wyroku.

We wniesionej skardze brak przy tym jakiegokolwiek innej wzmianki o przyczynach niewniesienia apelacji, a z akt sprawy nie wynika, by skarżący w ogóle zmierzał do wniesienia apelacji, czy choćby domagał się przywrócenia terminu do wniesienia tego środka zaskarżenia przez złożenie stosownego wniosku. Przeciwnie, z akt sprawy wynika, że skarżący całą swoją aktywność procesową skoncentrował jedynie na próbach wyłączenia wszystkich sędziów mogących orzekać w jego sprawie. Podobnie w samej skardze zawarł wyłącznie zarzuty dotyczące przepisów o włączeniu sędziego, bez sformułowania jakichkolwiek zarzutów naruszenia prawa materialnego czy procesowego w stosunku do samego zaskarżonego wyroku, mogących przesądzać o jego wadliwości (bezprawności), która czyniłaby wniesioną skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego uzasadnioną, a w konsekwencji mogłaby doprowadzić do realizacji przez skarżącego odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu poniesionej przez niego szkody.

Tym samym brak było podstaw do stwierdzenia, że w niniejszej sprawie zachodzi wyjątkowy wypadek, który uniemożliwił wniesienie apelacji od zaskarżonego wyroku (art. 424¹ § 2 k.p.c.), co oznacza, że zaskarżony niniejszą skargą wyrok Sądu pierwszej instancji mógł zostać zmieniony lub uchylony w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych tj. apelacji. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie można traktować jak alternatywy dla apelacji, skargi o wznowienie postępowania czy choćby skargi kasacyjnej, a od dnia 3 kwietnia 2018 r. - skargi nadzwyczajnej. Ta zasada znajduje wyraz także w art. 424¹ § 2 *in fine* k.p.c., w którym ustawodawca zastrzegł, że skarga oparta na ustalonych w tym przepisie przesłankach nie jest dopuszczalna, gdy możliwa była zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2019 r. V CNP 1/19, LEX nr 2692664).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 2 k.p.c. odrzucił skargę, orzekając o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej stosownie do § 16 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).